

PROZA

Dušan Merc

Sarkofag(odlomek iz romana¹)

Po poti gre osamljen, morda z nevidno roko voden, v beli puščavi zime, v mrazu edini človek poleg mene, ki ga vidim, čutim njegov dah, drget njegovega telesa v zaporniški bluzi, sključen je v dve gubi zaradi mraza in vetra in lakote, kakor ptič, ki so mu posekali peruti, kakor polčlovek – polžival, spravljen z naravo, ponižen v željah, v svoji majhnosti nasproti Bogu in v strahu in na preži zoper človeške sovražnike in njihov svet. Tako blizu mi je in tako podoben mi je, da ga ne morem razločiti od sebe, niti ga ne morem iztrgati iz sebe, odlučiti od sebe, da bi mi ne bilo treba po teh poteh izdajalca in preganjanca, zavrženca.

Potka pelje čez travnik do potoka in potem ob potoku do brvi, ki ni prava brv, je samo premica za hojo in njena vzporednica za oprijemanje, in se zgublja tam čez v bregu kakor v tuji deželi. Pot se prikaže vsako leto, ko kopni belo in mrzlo mrtvaško pregrinjalo, sovražno človeku in živali in prijazno do polja, ki prekrije svet ob zimskem počitku, ob zimski smrti, prikaže se, ker jo utrjujejo vaščani tudi v globokem snegu, ko gredo v svet, v tujino, v rudnike in jeklarne, na široke in pekoče ceste drugega, velikega, tujega sveta po kruh, po

¹ Roman bo izšel letos jeseni v zbirki Beletrina Študentske založbe - ŠOU.

vino in se ne vrnejo, utrjujejo jo tudi takrat, ko gredo le vasovat in ko gredo bedet k mrliču, ko gredo na pokop, ko se vračajo, in tudi ko se marca in aprila sneg tali, da je gosta kaša, ki se mesi pod stopinjami, zjutraj še pogosto zmrznjena, trda, ostra, grudasta, grenka melasa zemlje in snega, ko se njihove poti ponavljajo in postane temna sled sredi polja, kakor da bi naznačevala razpoko v zeleni Zemlji, ko se vse prebudi v čas obnavljanja, rojevanja.

Poleti je potka skrita med trave, določa jo toplota zemlje, zaraščena je z enoletnimi steblički, topla je in mehka, in kadar je dovolj vlage, se zemlja kakor glina, iz katere sta ustvarjena tudi človek in njegova podoba, podaja pod bosimi nogami, da ostajajo vidni vsi prsti in cela stopala, in je prašna in trda, kadar je suša, temnejša od barv požganih trav.

Takrat je potok len in skoraj presahne, da se mulj preceja med koreninami vrb in jelševja, ki po celi dolini zaznamujejo okljuje potoka med travniki in njivami; in kadar je deževje, prestopi nežne mivkate robove in poplavi vse, tudi potko in njive in travnike in zbríše pot in človeške sledi in spodjeda hrib in mu prizadeva velike rjave kraste, ki se niti naslednje leto še ne zarastejo. In na vsakih petdeset ali več let se zgodi, da v takem stanju zmrzne in je kakor malo zrcalce vesolju, tako podnevi, ko pogled seže samo do neba, ki se razteza, kamor seže modrina, tako ponoči, ko je v gladkem ledu vidna svetloba lune in zvezd. In takrat je zelo mráz in tudi sonce je ledeno. In samo po najnujnejših opravkih se podajo ljudje čez led po isti nevidni poti, kakor obstaja, kadar ni pokrita z debelo plastjo vode in ledu.

Verjetno so že daleč časi, ko so vaški fantje v potoku med koreninami lovili ribe z rokami. Zavezali so si predpasnike okoli ledij in goli med koreninami čakali na ulov. Tega ni več. Ostala sta potka in potok. In morda so notri še tiste male ribe, ostrih lusk, neprijetnega blatnega vonja, polne koščic, drobnih igel, da se nihče ni mogel do kraja najesti.

Včasih se je zdelo blato čudežno, ker se je svetilo v čudovitih mastnih in kovinskih barvah, včasih je otrok verjel, da kačji pastir resnično pase kače, zdaj pa je bilo vse to mrtvo, ker ni bil več otrok, ker zdaj ni več poletij, vročih in neskončnih, ker zdaj ni več pogleda

na svet, ki bi dajal varnost, gotovost zaporedij, samoto, čas samopremisleka, čas opazovanja narave in drugih ljudi.

In vedno je bilo tako, da je samotni sprehod ob potoku za vse, ki so tam videli človeka, pomenil, da nekaj dela. Kaj le dela ob vodi? V resnici pa se je samo sprehajal in iskal svoje misli. Za kmečke ljudi nič posebnega. Hodi po potki in zre vase.

Najti žensko ob vodi, ki se potaplja v mulj, iskati žensko, ki svojo goloto prekriva z listi laporja, tistimi velikanskimi listi, ki zakrijejo telo čez vso širino, odkriti žensko, ki ji mlačna kalna voda zakriva ponujene nabrekle mlečne prsi in ki ji mivkasta voda obliva sramne dlake in ki vabi k sebi v poletni vročini, je mogoče spomin na odraščanje.

Stal sem za ograjo pri vodnjaku, domača hiša mi je varovala hrbet, gora pred menoj je bila neosvojljiva, slikanje je bilo mučno. Barve se niso skladale, čopiči so se upirali resničnosti, dlake so bile trde in sprijete, roka je iskala počivališče, nisem mogel ujeti ne podobe, ne razpoloženja, ne barve. Ničesar.

Gora me je gledala nazaj. Ta njen pogled je bil za roko in barve in platno neulovljiv. Tam je stala, na platnu pa ni nastajalo nič, kar bi se približevalo njeni podobi, barvi, njenemu prostoru ali svetlobi dneva in odsevu, nič, kar je bil njen pogled name. Njen odsev name je bil nem. Bil sem brezplodno zretje. Občutek ustvarjalne nemoči se je spreminjal v največjo grozo v očeh, v telesu, v bivanju.

Kljub vsemu se je gora premikala v mojih očeh, dihala je, bila je dobra, bila je gola. Tam na grebenu bi lahko stal in gledal v dolino, tam na grebenu bi lahko bil pokopan. Tudi na oni strani je vsa zraščena in negostoljubna kakor tukaj. Odbija ljudi in privlači moj pogled.

"Slikaš?"

"Slikam kar koli, slikam povesod, slikam vedno. Samo slikam. Ne gledam, ne da bi slikal. Svet je slika, čas je slika, jaz sem slika. Vse je slika. Gora je slika moje groze. Kakor da bi moral naslikati svoje lastno umiranje."

Lagal sem. Nisem priznal uročenosti svojega pogleda, svojega telesa, in ne svoje nemoči.

"Odtis stopala v ilovici, v cestnem prahu, senca drevesa, vedrica v odsevu umirjenega vodnjaka, vse nedotakljivo in nedosegljivo je slika. Tudi zvezde v temi noči, tudi Luna in Sonce in lepa ženska. In ljudje, ki so tam ob vznožju gore, ki zginjajo vanjo in se vračajo, da ne veš, kdaj, in ne v čigavi podobi. V tej gori, to sem prepričan od mladosti, od otroštva, se zbirajo vsi samomorilci. Videl sem jih, viseli so po vejah in po koreninah dreves kakor posušeni plodovi, zibali so se v vetru, prepuščeni vsem ujedam in mrčesu in zobem divjih svinj in lisic." Največja in najpomembnejša gora v Kozarah, krajih mojega otroštva, je stala tam in ona je ni opazila.

Kot otrok sem skozi okno gledal proti sosedovi gori, ko sem se zbudil v poletnem jutru, ko smo bili mi še v senci in ko je bil travnik, velikanski travnik pred njo, še bel od slane, gledal sem jo, ko so bliski poletne nevihte osvetljevali noč, da je bilo samo za trenutke jasneje kakor podnevi, tam v oknu je bila in me gledala in ni bila grozljiva, bila je prijazna, bila je slika. V vseh oknih družinske hiše v Kozarah je bil del gore slika, ker se je videla z vseh oken.

Še vedno je stala tam, večna, že brez listja, stvarstvo jo je odložilo in tam je bila kakor za mojega otroštva, ko sem si predstavljal najstrašnejši gozd, poln divjih živali, velikih, krvoločnih in majhnih, dom ježa in ježevke in malih ježev, miši in podgan in še manjših živali. Teh majhnih sem se najbolj bal. Nič mi ni pomenilo, da so tam divje svinje z mladiči, te imajo rade svoje potomstvo, branijo ga in ga učijo živeti, srečati srno s srnicami sem si celo želel, ker so me učili, da so to mile živali, in tudi volk bi se mi zdel podoba s človeške plati sveta. Tako ni zbujal groze. Bal sem se množic strupenih insektov, raznih črvov, glist, žužkov čudnih barv in oblik, ki se premikajo, kobacajo drug čez drugega brez reda, ki meljejo in predelujejo zemljo, kamenje, lubje, gobe, mah, praprot, ki so popolnoma tiho in ne počnejo nič drugega, kakor žrejo, nič ne mislijo – kakor zaslepljene trume vernikov žebrajo, podnevi in ponoči, svojo molitev, svojo požrtijo, ko uničujejo in predelujejo svet. Sama mučna maščevalnost nad človekom so, da te spreleti smrtna zona, ko jih vidiš in ker veš, da boš njihov plen, ko boš mrlič. Bal sem se tega, da ne mislijo. Naselijo se v tebi.

In še zdaj je v tej sosedovi gori tako grozljivo. Videl sem dve ranici od kamnoloma, druge je prekrila rast. Tam nekje bi moral ležati moj kvader, odluščen in zaraščen in oddrobljen. Del zemlje je postajal. Gora vseh samomorilcev. Gora smrti vseh idej. Konec mojega obstoja in slikanja.

Zagrudilo je za mojim hrbtom. Večen klic ženske. Nepotešenost, zahtevo, kazen, pokoro izraža. Bila je ona. Ne vem, mislim, da ni bila žena. Neslišno se mi je priplazila za hrbet. Nobene si ne bi želel, kadar gledam to goro.

"Sanjarite? Obujate spomine? Se vračate v mladost in otroštvo? Uživajte?"

Obrnil sem se počasi, ni mi ušla zajedljivost v njenem glasu. Nisem se ji mogel izmakniti. Njeni očesi sta bili mrzli in grozeči kakor odprta gobca crknjenih ribic. Stala je čisto blizu mene, tako blizu, da me bo z očmi ugriznila, tako blizu, da sem videl vse gubice okoli očesc, vse drobne pege na nosu, čutil sem njen dah, tudi ta je bil star, postan, in toploto njenega telesa. Hotno toploto njenega telesa. Tako blizu je bila, da se nisem mogel zmakniti. Takoj ne. Zdelo se mi je, da je gola. Zato je bila še bolj grozeča, ogrožujoča. Stara. Čeprav sem čutil toploto njenega telesa, je bila mrzla, ker me je pogled odbijal. Bal sem se je. Takoj bi jo lahko naslikal – povešeno okostje, slaba drža, bolezen, vidna na koži, kakor dobro pečena skorja kruha, trdi sivi lasje, sramne dlake redke in sive, sama starost in pohota.

"Sanjarim? "

"Kaj pa potem počnete tukaj? ... Ali niste vsega pozabili, vsega zavrgli? Tukaj vendar niste več doma ... "

Zakaj je tako sovražna do mene?

"Res, nekakšna nostalgija ... "

"Nostalgija? Kako imeniten izraz za vrnitev v Kozare. Zvabili ste me sem, kjer nimam več kaj iskati, kjer je vse povedano ... Kaj pa naj še bo v teh Kozarah? Jaz sem svoje naredila, tukaj ni nič več... Nostalgija? To je vendar smešen izraz ... In smešno ime za kraj. So imeli mar koze?"

"Tega jaz ne vem ... To je stvar vaše osebne presoje. Vaša vrnitev pa morda pričakovanje, ne vem."

"Kakšen cinizem. Ker ne morete ustvarjati, slikati, hočete uničiti vse okoli sebe ... "

"Nič ne morem uničiti, ker vse uničuje mene."

"Tudi prav, meni je vseeno."

Gledala me je sovražno, z nekakšnim odporom. Če stopim korak nazaj, bo šla za menoj. Bil sem prepričan o tem. Poleg tega pa nisem natančno vedel, kaj jo je spravilo v takšno stanje in kako bi ji sploh lahko ubežal.

"Priti sem v ta prazni prostor? Samo zla usoda. In bedaste življenjske odločitve. Dve leti sem preživela med njimi tukaj in jih seveda poznam. Snubcev sem imela, kolikor sem hotela ... Zamazanih, nasilnih, pijanih, neobritih, divjih ... tukaj je bilo svobodno življenje ... Takšnega življenja ne bom imela nikoli več, nikoli. Kozare?"

"Oprostite, nisem vedel, kaj vam ti kraji pomenijo ..."

"To so vendar kraji največjih primitivcev, nepismenih primitivcev in divjaštev, cela vrsta vasi samih alkoholikov, nasilnežev, kjer se do krvi pobijajo za pedenj zemlje, kjer človeka takoj ponižajo in uničijo ... Kjer se samo pije in čaka na pomoč od zunaj, kjer ne delajo... To so dejstva za vsakogar. Bolj nasilnih in zahrbtnih, bolj samoponižujočih ljudi ne najdete na Zemlji ... "

"Mogoče je tudi tako. Ne vem. Ne vem. Res pa je tudi, da so pač vinorodni kraji, da imajo ljudje tukaj nekoliko drugačen odnos do pitja, da imajo svoja pravila, tudi tega nisem nikoli zanikal. Treba jih je razumeti, to je najpomembnejše. Človek mora razumeti."

"Tukaj sem preživela dve leti. In kje ste bili vi?"

"Tukaj, ob tebi sem bil."

"Ne, ti si bil v zaporu in v bolnišnici. Hotel si postati umetnik in si ušel, uhajal. Ni te bilo, ko sem nosila okoli nemočnega otroka ... Zvabil si me sem, zvabil si me s seboj!"

"Pregnan sem bil sem, nič nisem mogel zoper to."

Bila je moja žena in bil je moj otrok. Vse odtujeno, vse nepoznano. Nisem se jima mogel približati, udarec resnice je bil prehud. Naredila me je krivega, zaslužnjila me je, ker je zapustila otroka, ki je postajal samo moj, samo meni na skrbi.

"Pregnan sem bil sem, nič nisem mogel zoper to," sem ponovil in gora je ponovila za menoj.

"Želel si si tega. Tukaj si ti doma. Za vse druge ljudi pa so ti kraji tuji in sovražni."

Nič nisem odgovoril. Oba z goro sva poslušala to tujko, postarano žensko, noro žensko, sovražno žensko. Hotno žensko.

"Toliko nasilja nad ljudmi, nad otroki, nad ženskami, kot ga je tukaj, ni nikjer na svetu ... Kaj pa vi? Koliko časa ste preživeli vi? Samo del otroštva. In kaj hočete vi tukaj? Kaj? Prišli ste sem, pa bi ne bilo potrebno. Zvabili ste tudi mene sem ... Ampak tukaj jaz ne morem biti srečna ... Ta pot je bila zame nepotrebna. Jaz vem, kako je tukaj."

Gledal sem njeno grozečo podobo, podobo nepotešene ženske, znanstvenice, ki so jo v teh, zanjo grozljivih krajih naučili živeti. Odpirala je usta, njene dlesni so bile vse rožnate, kakor usteca dojenčka, jezik je nedostojno in nekontrolirano opletal okoli, slina ji je pršela iz ust. Ali se ji ga je kje uspelo napiti? Ustnice je nabirala v zapeljivo obliko, oblizovala se je.

"Seveda lahko takoj oddidete, tukaj vas nihče ..."

"To govorite vi, to ste rekli vi. Dve leti sem preživela tukaj, sem vam povedala, divji dve leti svojega življenja. Kje sta zdaj? Kje? Kje so vsi tisti ljubimci, moji snubci, moji ženini? Kje ste bili vi? Sama sem imela najinega otroka, nosila sem ga okoli kakor kepo živega mesa. In kje ste bili vi? Niti na najosnovnejšo čistočo ga nisem mogla navaditi."

"Bil sem žrtev politike."

Zasmejala se je in smeh se je izgubljal tja čez travnik, tja v goro in se ni vračal.

"Bili ste žrtev samega sebe."

"Pome so prišli in me odpeljali, saj veste. Videl sem, kako ste jokali. Nič se ni dalo spremeniti."

"Zvlekli ste me sem, imeli ste spomine in moč in bili ste njihovi. Jaz pa sem bila večna tujka. Sedeli ste na vozu, gospodovalno in srečno. Ni bilo boljšega za vašo usodo kakor to, da ste mučenik in da so vas pregnali. To ste potrebovali, to ste si zaslužili in uživali ste v tem."

Stara koža na bradavicah se mi je smejala, grodnica, ki je

izstopala kakor gredelj ladje, me je tiščala, ritnici sta uhajali, da ju nisem mogel spraviti nazaj, brada je bila že kocinasta od starosti, oči okrogle in zlobne kakor dve plitvi luži na makadamski cesti, koža je bila kakor osušena zemlja, hrapava, trda, spokana. Prekrivala je telo, in ker ni bilo več veliko las, sem videl, da je na lobanji tako tanka, da komaj prekriva lobanjske šive. Lasje so bili kakor jesenski oleseneli redki trsi v vetru. Lomljivi in brez pigmenta. Vsaka podrobnost je bila del sveta, kakor del gore.

"Če so bili, potem so še tukaj, vse je, kot je bilo. To vidim tudi sam ... Vrnili se bodo ..."

Nisem lagal, samo govoril sem.

"Življenje raziskovalca je težko, mora se spustiti v okolje, ki ga proučuje, in mora ostati zunaj njega. To se vam je zgodilo ..." Moja žena je bila arheologinja, ko sem jo spoznal. Ni bila učiteljica.

Zasmejala se je, da je odmevalo od gore, smejala se je brez zavor, histerično, bilo je podobno joku.

"Zakaj sem prišla danes z vami? Saj te Kozare poznam bolje kakor vi. Tukaj nimam več kaj spoznavati, tukaj ni več ne distance ne življenja. Kozare so ena sama beda. Tudi za znanstveno obdelavo. Tukaj ni druge preteklosti kakor sedanost. Vsa preteklost je na površini. Zemlja hrani samo mrliča, tako one spodaj kakor te zgoraj. Vi jih sploh ne poznate. Tukaj ste popoln tujec. Vi ste tukaj otrok, zgolj otrok ... Ste opazili, da sem naga? Ste opazili? Hotela sem, želela sem vsem svojim snubcem pokazati, da imam svojega moškega, ki je prišel iz drugega sveta, lep in postaven, in da sem ga sposobna imeti in obdržati. Takšnega, ki me ceni, ki se brije in umiva, ki je čist ... Ali pa jim pokazati samo svojega moškega. Zebe me, drgetam po telesu ... Hočem, da me vidite. Pričakovala sem, da me boste poskušali zapeljati ... Vi pa nič, čisto nič. Zapeljujem vas, saj gre vendar za to? Je to cena za preteklost? Povejte. Naj vam ne bo sitno ... Tukaj vsi vedo, da se rada slačim. In cenijo to mojo navado."

Tudi gora za menoj je bila naga, pripravljena na zimo. Vse se je že pripravilo in res ni bilo prav, da sem prišel sem z vso svojo kramo, da bi jo prebudil in naslikal. Moral bi počakati do pomladi. In ni čud-

no, da je gora nema. Mora je nekaj ostati za naslednje rodove, za nove slikarje.

Žena je kakor pretežka plesalka, revmatična plesalka, postarana, z uničenimi kolki, z obrabljenim hrustancem in potrganimi vezmi, naredila nekaj plesnih obratov in gibov. Postala je majhna deklica, ki se veseli življenja in ki ji je izražanje s telesom prirojeno in ji je potreba.

Na eni nogi z dvignjenimi rokami je stala tam, jaz pa sem čakal, da umre in da me pusti samega s to goro. Naj umre, naj se preseli.

"Prišla sem po vas, po vas, da vidite, kaj vse so skusili moji Kozari, moji snubci."

Zdaj sem natančno videl njeno od mraza skrčeno kožo, v oblikah, v podobi, v katere je bila ženska ujeta.

Za slovo se je nekje na nebu oglasil ptič, nočni ptič. Njegov glas je predril tišino, ko sem odhajal.

Gora nasproti mene je ostala temna, jaz odlučen od stvarstva, sam. Samo spomin so bile njene besede: "Vem, sem si me zvabil, ker samo tukaj lahko slikaš, samo tukaj se lahko izživljaš nad naravo in stvarstvom. Tvoj prekleti egoizem me je pripeljal v to sovražno deželo, tvoja nemoč bivati kjer koli drugje."

Mogoče je imela prav. Zato se ne bi smel poročiti, ne bi smel imeti otroka. Razumeti moram njeno sovraštvo, njeno telo. Ona ne vidi gore, ki jo hočem naslikati. Ona ne more videti, ona ne more imeti rada teh zapitih, slaboumnih, zahrbtnih, nikoli umitih Kozarov. Ona jim bo vedno tuja. Tudi če je imela ljubimce med njimi, ko so me odpeljali. To je vendar vse skupaj mrtva preteklost.

"Ti ni prišlo na misel, da bi naslikal mene, mene kakor tvojo nevesto, kakor tvojo hotnico? Si sploh sposoben narisati žensko telo, ki bi si ga vsakdo poželed? Celo ženske? Ali so te tam v Rimu učili slikati le nedolžne Marije, ki so vedno oblečene, ki imajo v svojem materinstvu pridih popolne blaženosti? Si sposoben naslikati pravo žesnko, ki hrepeni po moškem, ki je pripravljena na moškega? Kaj buljiš v to goro, v to geološko gmoto?"

Takrat, ko sem bil zadnjič tam, v Kozarah, so bile prazne in prestrašene. Sami ljudje, tudi če bi bili goli, so bili prevara. Ni se jih

dalo prepoznati, vsa revščina je bila resnična, njihova združba tudi. Bili so moja samoprevara, ker človek vendar ne more hrepeneti po takšnih stanjih in bivanjih, ki so jih izpričevali oni. Bil sem mlad človek in nisem vedel tega, kar vem danes, ko se jih spominjam. Takrat, ko sem bil otrok med njimi, so bili odeti v bedne cunje, bosí, pokriti s kožnimi ekcemi, okuženi z jetiko, polni notranjih zajedalcev zaradi nepitne vode iz mlak, obsojeni na smrt v kočah iz blata, ki so jih delili najpogosteje s kozami, bogatejši so imeli eno samo kravo, suho in onemoglo, in najbogatejši par volov ali konja. In hiše najbogatejših so bile prav tako iz blata, ometane z apnom. In vse sem jih imel neskončno rad. Pripadal sem jim. Tega mi ona ne more očitati. Tega si ne pustim očitati.

Ali moški še vedno ne uporabljajo robcev? Za ženske nisem nikoli vedel, moški pa so namesto uporabe robca ob potrebi izčistili nosne kanale s kazalcem ali palcem, zatisnili eno nosnico in z vso močjo izpihnili sluz iz nezaprte nosnice, potem pa še za drugo nosnico, še enkrat ponovili postopek in tako naravi neposredno posredovali del svojih izcedkov. Tudi to je spomin na otroštvo.

Kozare, ena sama mila nedolžna narava in mrtva družba. Sreča je izvirala iz mojega otroštva, Kozare so bile samo posoda in prevara. To mi je povedala ženska, s katero sem preživel skoraj vse svoje življenje. Daleč stran, neskončno daleč stran. V sami mrzli, sovražni, grozeči tujini, ki je bil ves čas mojega življenja cvetoča in uspešna, in tudi jaz v njej, ko je bila nenehno kakor umetne, večno cvetoče prevarantske rože divjih barv, s smradom po plastiki, umetni masi, polivinilu, z neskončno trajajočo, neuničljivo, divjo, očem sovražno barvo.

Od Kozar naprej je bilo vse odprto. In kam od tod naprej? Kakor da se s Kozarami nehajo moje samoljubje, moje popotništvo, moje sozvočje s svetom. Kakor da me ta gostilna, ta cerkvena, potok, opuščeni ribnik z zabaviščem tam zadaj za naslednjim hribom, ti vinogradi, dom starih staršev, kakor da vse to zavezuje, kakor da sem tem Kozaram nekaj dolžan. Tudi umrl bi tukaj? Jaz pa sem vedno mislil, da ne bom nikjer umrl.

Najbolj zanikrni, zaostali del? Zanikrni del? Saj ljudje še robca niso uporabljali, svinje so klali s starimi, zarjavelimi bajoneti iz prve svetovne, grozdje so menciali z golimi nogami, ker niso imeli mlinov,

vsi člani ene družine so spali v skupni postelji, otroci pri starših, stara starša po navadi za pečjo, drugi del hiše so si delili z domačimi živalmi. V takem so se razvijale žalostne zgodbe boja za košček zemlje, incestna poželenja, pretepanje otrok, pijanščina. Vse, kar si lahko zamisliš tako za reveže vsega sveta. Enakost v srečni zaostalosti.